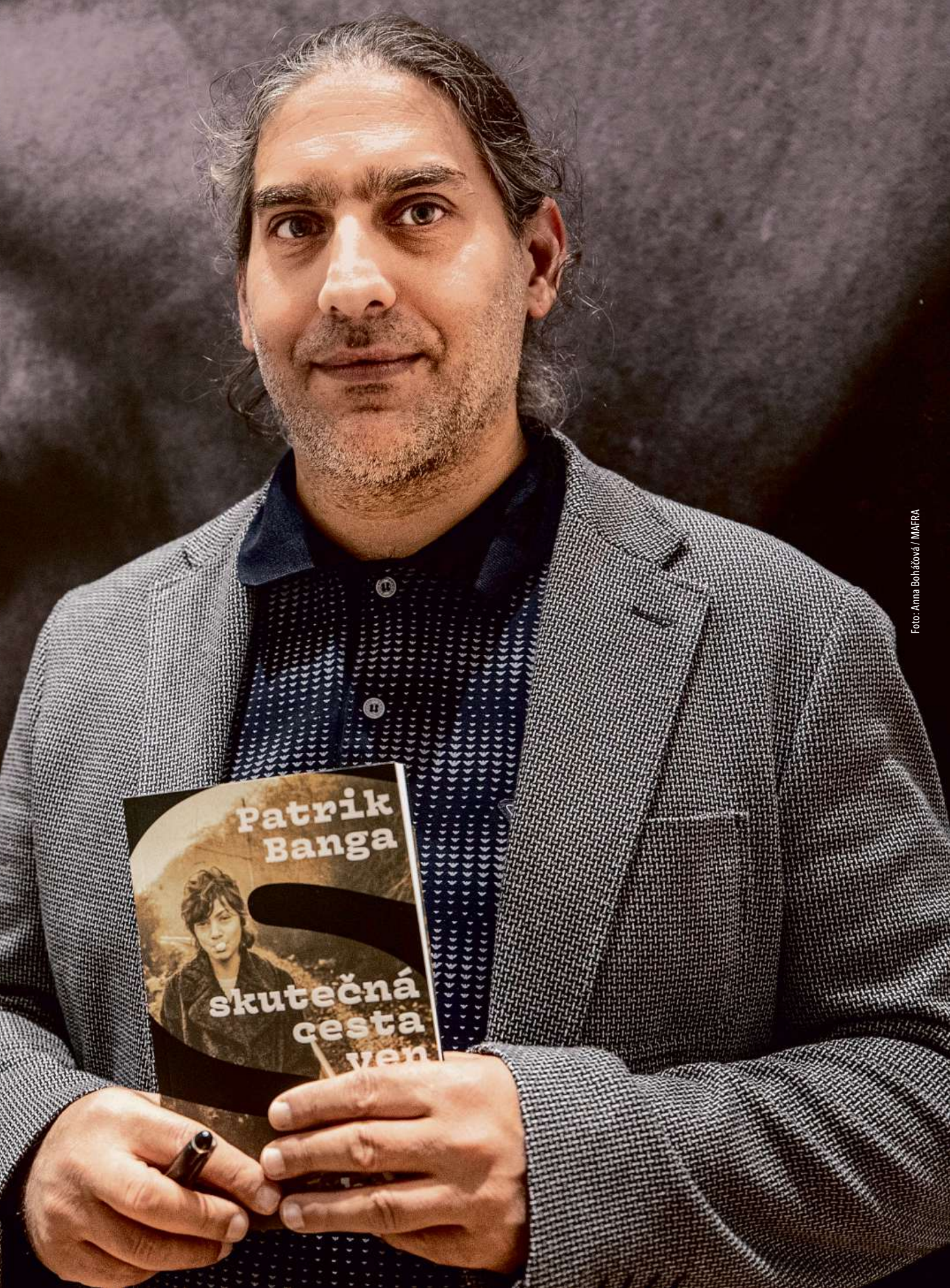

Své děti učím, že se musí makat

Výchovná poradkyně mu na základní škole předpověděla, že z něj bude příživník, policisté mu už v pěti letech přisoudili roli kriminálního. Jenže **PATRIK BANGA (40)** se žíví jako novinář, který občas programuje. Nedávno mu vyšla kniha *Skutečná cesta ven*, která byla nominována na cenu *Magnesia Litera* v kategorii Debut. Popisuje v ní, co vše jako příslušník romské menšiny musel udělat, aby se uplatnil ve společnosti, která podle něj pořád ještě bojuje s předsudky. Co vše mu v životě pomohlo se prosadit? Komu nejvíc děkuje za podporu? Proč nikdy neměl delší vztah s Romkou? A jak vychovává své děti?

■ **Vaše kniha ležela patnáct let v šuplíku a čekala na dokončení. Proč jste ji nakonec dopsal?**

Využil jsem lockdownu. Když jsem měl covid, vrátil jsem se k tomu rukopisu a dokončil ho. Největší motivací bylo zaznamenat tu dobu divokých 90. let z pohledu dospívajícího Roma. To tady totiž ještě nikdo neudělal. Chtěl jsem popsat, že ne pro každého to byla super doba. Některé pasáže, které jsem před lety psal jako horkokrevný mladík, jsem ale raději smazal.

■ **Bylo to moc odvážné?**

Spíš aktivistické. Teď jsem se snažil nehledat chyby jen v druhých, ale i v sobě. Zajímavé je, že jsem si dokázal vzpomenout i na drobné detaily. Mám tam třeba pasáž, jak na trhu ještě jako malý capart prodávám okurky. Vybavím si, jak jsem je čistil kartáčem. Na rodinu Höriků, maďarské trhovce, kterým jsem pomáhal, si budu pamatovat do smrti. Změnili mi vlastně život. Naučili mě podnikat. O tom vyprávím i svým dětem, když jim vysvětluju, že peníze nepadají z nebe. A že se musí makat. Můj syn třeba chtěl v osmi letech hrací konzoli. A tak jsem mu řekl, že pro to taky musí něco udělat. V baráku jsme měli velmi starou souedku, která se starala o úklid domu a už to moc nezvládala. Musel jí pomáhat, za což jsem mu vyplácel odměnu, až si na tu hračku sám za půl roku ušetřil. Říkám

tomu byznys model. Dnes bude synovi jednadvacet a pracuje.

■ **Četly děti vaši knihu? Co je nejvíc překvapilo?**

Tipnul bych si, že dcera si spíš jen prohlédla fotky. Zato syn to poctivě přečetl. A překvapila ho řada věcí. Měl spoustu otázek. U dcery jsem se bál, že když se z knihy dozví, jaký jsem byl jako teenager raubíř, nebude mě už tolik poslouchat. Dodnes na syna řvu, aby si v autě zapínal pás, protože má ještě mokry řidičák. Čekám, až mi odpoví: „Tati, ty jsi jezdil bez řidičáku. A bylo ti šestnáct!“ Ale je hodnej... (usmívá se)

„Po dvacítce jsem si řekl, že už nebudu pít.“

■ **Dcera vám zase může říct: „Tati, ty jsi hulil už v pěti letech!“**

Tak pozor! To byla jen jedna cigareta, kterou jsem ukradl rodičům, a hned jsem dostal přes držku. (směje se) Dostal jsem i za žvýkačku, co vypadala jako cigareta. Když nás viděl souseď kouřit, rovnou zakročil. Dneska si to nikdo nedovolí. Naopak co si dnes dovolí mladí, o tom se nám tehdy ani nesnilo. Když kolikrát slyším, jak jsou drzí na rodiče, hlava mi to nebere. Kdybych v pubertě mámě řekl, že je „kráva“, ne-

Hudbě se Patrik Banga věnuje celý život. „Náš dědeček hrál bravurně na třináct hudebních nástrojů. Odmalička nás tlačil do hudby. Se starším bráchou Gyullou jsme hráli snad od narození,“ tvrdí.

měl bych dneska zuby. (směje se) Táta měl sto dvacet kilo. Tohle bych si nedovolil... A to jsem dělal šílené vylomeniny – třeba jsem jezdil na kolečkových bruslích drže se za oj tramvaje. Nikdy jsem nebral drogy, až na pár jointů. Ovšem jako muzikant jsem si v pubertě uměl vypít. Tehdy jsem se zapřísahal, že nikdy nebudu tvrdit, jak je dnešní mládež hrozná, protože jsem to tehdy poslouchal od starší generace. Ale říct to musím. (usmívá se)

■ **Říkal jste si jako puberták „až jednou budu mít děti, budu se k nim chovat jinak než moji rodiče ke mně“? A jak to dopadlo? Co děláte jinak než vaši rodiče?**

Všechno! Jsem třeba abstinent. Někdy po dvacítce jsem si řekl, že už pít nebudu. Moje maminka nikdy nemyslela dál než do zítřka. Dej jí Pán Bůh lehkou zem! Přesto jsem se naučil plánovat. Pocházím ze čtyř sourozenců, táta byl skladník, hodně se tam pilo, domů chodil večer, takže jsme ho moc neviděli... Máma měla tři práce. Neměla moc času, aby se nám mohla ještě věnovat. Myslím, že tak od sedmé třídy neviděla mou žákovskou knížku. Můj syn měl tu smůlu, že když chodil na střední, ředitelovala tam moje kamarádka. O všech průserech jsem se dozvěděl jako první. Ohlídal jsem si ho. A s dcerou to mám podobně. Mám přehled, co dělájí. Dodnes mám u obou dětí polohu jejich telefonu.

■ **Kde jsou teď?**

To je dobrý nápad! (směje se) Normálně je nešmíruju, mám to jen, kdyby náhodou... Zvlášť u dcerky, která je teď v tom blbém

▼ **Jaký bude osud Romů? „Jediná šance je vzdělání. Až mě v nemocnici ošetří romský lékař, tramvaj bude řídit Rom, auto mi opraví Rom a v kavárně mě Rom obslouží, pak to bude všechno jinak. Ale to bude trvat několik generací...“ myslí si Patrik Banga.**

věku... Ta je ve škole. A syn je v práci. Takže vše je, jak má být. *(usmívá se)*

■ **Sliboval jste si, že se vlastním dětem budete věnovat víc než kdysi váš táta vám?**

Romové v 90. letech ztratili skoro všechny jistoty, jaké měli za socialismu. V něm museli všichni pracovat, jinak by šli do basy, takže i podniky musely Romy zaměstnat. Přišel kapitalismus a s ním přistěhovalci, kteří byli ochotni dělat určité práce za méně peněz než Romové. Zjistilo se, že máme generaci Romů, kteří nemají dostatečné vzdělání na to, aby se uplatnili na trhu práce. I proto, že je najednou nikdo nechtěl zaměstnat. Do toho řada pražských Romů naletěla v devadesátkách realitkám a za pár peněz na ně přepsali de-

krety v činžovních bytech a šli do paneláků někam na sever, kde vznikla ghetta. I my jsme měli úplně jiný život než většina mých spolužáků. Neměli jsme ani na školní obědy... Rostli jsme trochu jako dříví

„**Objevili jsme kouzlo mytí aut na křižovatkách.**“

v lese. Svoje děti jsem se snažil opravdu vychovávat. Je ale potřeba dodat, že jsem na tom finančně mnohem líp než moji rodiče. Můžu si proto dovolit se dětem věnovat. Koupit jim hezké oblečení nebo kolo. Za-

▼ **Kniha *Skutečná cesta ven* vyšla loni. Patrik Banga v ní popisuje, co vše jako příslušník romské menšiny musel udělat, aby se uplatnil ve společnosti, která podle něj pořád ještě bojuje s předsudky.**

platit obědy. O tom jsem si jako dítě mohl dlouho nechat zdát.

■ **Vy jste měl někdy v dětství opravdu hlad?**

Když zkrachovala firma, kde táta dělal, občas ano. Pamatuju si na jedny Vánoce, kdy jsme doma mrzli, protože jsme měli vypnutý plyn. Ale i naši bílí sousedi o dva baráky vedle na tom byli úplně stejně jako my. Maminka našich kamarádů přitom byla vysokoškolačka, překladatelka z ruštiny. Podporovali jsme se mezi sebou a o vše jsme se dělili. Objevili jsme kouzlo mytí aut na křižovatkách. Tenkrát to policajti tolerovali, utíkali jsme jen občas. Uměl jsem si tam vydělat i pět set korun denně. Od brigády se zeleninou jsem dovoval náš rodinný rozpočet. Zaplatil Pán Bůh, že jsme měli tenkrát hlad, protože mě to donutilo postavit se na vlastní nohy. Byl to dobrý výcvik krizových situací. Kdyby nás dnes odstříhli od energií, zvládnou to, protože jsem to zažil. *(směje se)* Moje maminka uměla uvařit z ničeho. Romská kuchyně má spousty receptů z těch nejzákladnějších surovin. Když nebylo nic jiného, upekla placky nebo chleba. Na mouku a vodu jsme měli vždycky.

■ **V knize píšete o různých cestách integrace do většinové společnosti. Kdy jste si myslel, že už se to daří?**

Třeba když jsem si konečně zaplatil obědy ve škole. Nebo další úsměvná cesta? Učitelka mi poradila, ať zdravím pěkně nahlas. Říkala: „Když to nebudeš dělat, nikdy nebudeš dobrý Čech.“ A tak jsem cestou ze školy na ulici pozdravil asi dvě stě padesát lidí. Ale nic se nezměnilo. *(vyprskne směchy)* A málokdo na pozdrav odpověděl... Tehdy jsem si říkal, že asi dobrý Čech nikdy nebudu...

■ **Co vám rodiče řekli k tématu integrace?**

Máma to slovo ani neznala... My jsme si doma moc nestěžovali, že nám ve škole někdo nadává. Táta byl ranař, ten mi říkal, ať se na to vykašlu. Máma nikdy nepochopila, že dnes už Romové nejsou jenom dělníci, že nejsme všichni na jedné lodi, ale že tu je na pracovním trhu konkurenční prostředí. A že se musíme hodně snažit, abychom prorazili. Máma měla jasný plán: práce, uvařit, poklidit, spát. A pořád dokola. Neměla žádné vzdělání. Chtěla, abychom se my jednou měli líp. A proto nás nutila chodit do školy. Když jsme dostali špatnou známku, zavírala nám hudební

nástroje, abychom nemuzicírovali, ale abychom se učili. V tom byla pes. Ale sama už rezignovala. Říkal jsem jí, že by kdysi ve Státech byla ta poslušná otrokyně. Že nám někdo hází klacky pod nohy? „Zvykejte si!“ říkala nám. My jsme našťásti zůstali rebely. O místo na světě jsme bojovali tím, že jsme dali někomu, kdo na nás byl hnusnej, přes hubu. Nebo jsme ve škole pořádali koncerty, kde jsme hráli romskou hudbu.

■ Co jste radil svým dětem, když si přišly postěžovat, že jim někdo nadává?

Poradil jsem jim, ať si toho nevšímají, protože když se ohradí, budou to mít ještě horší, bude totiž jasné, že jim to vadí... Rozhodl jsem se, že budu dětem říkat pravdu. Dceři jsem řekl: „Víc než 80 % lidí v téhle zemi nás tu nechce. Jsi reprezentantka menšiny, kterou Češi nemusejí. Abys byla úspěšná, musíš být třikrát tak dobrá jako tvá bílá konkurentka. Musíš se snažit!“ Jsem povahou vlastně kapitalista. Zastávám názor: „Kdo nemaká, ať nežere.“ Nádávky proti Romům ve společnosti podle mě nezmizí po dalších pět generací. Pak se snad Romové vyrovnají průměru české společnosti, co se týče vzdělání. A pak seženou prestižnější práci. Každopádně ten okatý rasismus si dnes nedovolí každý. V republice jsou rozdíly. V Praze mi policajti vykají, kdežto na severu pořád tykají.

■ Opravdu by se ještě dnes mohlo stát to, co popisujete v knize, že Roma policie bezdůvodně zmlátí?

Ve třinácti mi nasadili pouta s rukama za zády. Tehdy jsem neudělal vůbec nic. Po výslechu mě odvezli na kraj Prahy a ujeli. Pak jsme se se starším bráchou Gyullou bránili přesile skinů, mně tehdy bylo patnáct, dostali jsme ještě i od policajtů, zmlátily mě tak, že jsem měl otřes mozku, na cele mě přivázali k topení. A pak nás obvinili z ublížení na zdraví...

„Zastávám názor: „Kdo nemaká, ať nežere.““

■ Jak to dopadlo?

Trestní stíhání bylo později zastaveno, ale já tehdy přestal věřit v jakoukoliv spravedlnost... I dnes se česká policie chová k Romům dost podobně. Ne všude, ale zajeďte si do míst, kde je početná romská komunita, třeba do Litvínova. Před čtyřmi roky mě na severu Čech zastavil policajt a zeptal se mě: „Hele, kdes ukradl to auto?“ Odpověděl jsem mu: „Hele, myslím jsem, že policajti musejí mít maturitu, takže přece musíte umět číst. Máte v ruce občanku, ří-

dicák a techničák a všude je napsáno Patrik Banga. Takže snad chápete, že to auto je moje.“ Pak jsem mu prozradil, že jsem novinář iDNES a že brnknu na policejní prezidium, abych si na něj postěžoval. To se pak stáhl.

■ Prý jste rodičům vyčítal, když se během vlny romského exodu do Kanady kolem roku 2007 nepřipojili, nýbrž zůstali doma... Myslíte, že by vám tam bylo líp?

V roce 2021 zemřel v Teplicích Rom poté, co na něj policajt zaklekl, což je standardní policejní technika. Zákrok dopadl špatně. I proto, že ten zemřelý měl problémy s drogami. Ale za ještě nešťastnější považuju, že ten zákrok jednoznačně podpořil tehdejší premiér Andrej Babiš. Na sociálních sítích pak drtivá většina lidí oslavovala policajta, protože zbavil společnost jednoho Roma. To byl takovej hnus! V takové momenty si říkám: „Nemít tady děti, tak tu nebudu ani pět minut.“ A bydlím ve svém vysněném domečku v Chorvatsku, každé ráno chodím plavat a jím jenom ryby...

■ Nebylo to ale s tou Kanadou podobné, jako když Romové v 90. letech vyslyšeli ne-reálné sliby realitních kanceláří, že se budou mít skvěle na severu Čech?

Za ten exodus Romů do Kanady trochu mohl Pepa Klíma. Na Nově odvysílal reportáž, která vyzněla tak, že Romům v Kanadě lítají pečeni holubi rovnou do huby. Hodně lidí tam odešlo, kvůli čemuž nám Kanada zavedla vízovou povinnost. Je ale zajímavé, že někteří, co byli tady uznáni jako neschopní, si v Kanadě našli práci a daří se jim tam dobře. Znáám několik takových příběhů. Někteří z Kanady odešli do Anglie nebo do Irska. Ale dodávám samozřejmě, že jsou tam i takoví, co vyse dávají po kriminálech. A že ti opravdu neschopní se zase ve velkém vrátili do Česka. Ovšem ať mi někdo vysvětlí, že zatímco u nás dali mladé Romy do zvláštní školy, v britském systému je nechali studovat střední školy, v mnoha případech zakončené maturitou.

■ Myslíte, že by i českému školství pomohl větší multikulturalismus?

Přesně! V Americe, kterou zrovna nemusím, jsem byl kdysi na stáži. A opravdu jsem tam cítil rovnost příležitostí. Do práce si vás tam skutečně vybírají podle toho, co jim můžete nabídnout. Tam jsem nakupoval a neměl jsem v patách ochranku... Když u nás nastoupí Rom do tramvaje,

S frontmanem kapely Gipsy.cz a svým bratrem Radkem ještě v přátelském objetí. Poté, co vyšla Radkova kniha *(Ne)pošli to dál*, ve které si mimo jiné stěžoval na násilnického otce, jejich vztahy ochladly. „My jsme spolu asi tři roky nemluvili,“ říká k tomu Patrik Banga.

▲ Patrik Banga pózuje se svou knihou *Skutečná cesta ven* s ostatními nominanty na literární cenu *Magnesia Litera*. On soutěží v kategorii Debut. Výsledky budou známy 17. dubna.

lidi si drží kabelku. Takže se vůbec nedívám těm lidem, že utekli... Venku dostali šanci a můžou tam žít, aniž by čelili předsudkům. Není to opravdu jednoduché, když si ráno zapnu počítač a na pracovním e-mailu si od někoho přečtu vzkaz, že jsem příživník, co zneužívá sociální dávky. Tohle mi posílají na pracovní e-mail! V svých čtyřiceti letech mám přitom odpracováno jednadvaacet nebo dvaadvacet let!

„Hraním se nežívím, dělám to už jenom pro radost.“

■ Mluvil jste o předsudcích většinové společnosti vůči Romům, ale někteří lidé vám namítnou, že to nejsou předsudky, nýbrž špatné zkušenosti, které je třeba vedou k tomu, že si v tramvaji hlídají kabelku. Co byste jim odpověděli?

Chápu, že když vás pětkrát kousne pes, po šesté ho hladit nebudete. Ale kolik z těch lidí, kteří toto tvrdí, opravdu negativní zkušenost s Romy udělalo? Většina z nich osobně žádného Roma nezná a svůj názor si vytvořila na základě televize nebo sociálních sítí. Nebo podle toho, co jedna paní povídala.

■ A další argument z podobného ranku: „Češi nejsou netolerantní k menšinám, protože třeba s Vietnamci nemají problém.“

To poslouchám celý život. (*kroučí hlavou*) Nemáme s nimi problém, ale na setkání jim začneme tykat. Když nám nedají slevu, řveme na ně. Nemáme s nimi problém,

protože makají šestnáct hodin denně, aby se uživil, a nedovolí si nic říct. Pro ně je stejně jako pro Romy jediná šance vzdělání. Mají to štěstí, že respekt k rodičům je u nich snad ještě silnější než u Romů, takže když jim maminka řekne, že se budou učit, pak o tom nediskutují a učí se.

■ Vaše dvojče Radek Banga alias rapper Gipsy napsal v roce 2021 také biografickou knihu (*Ne*)pošli to dál. Zaznamenal jsem, že vy a váš starší bratr Gyulla jste byli v televizi, kde jste řadu informací z té jeho knihy dementovali, abyste rehabilitovali vaši rodinu.

Snímek kojící matky. Patrik Banga ji vyfotografoval v uprchlickém táboře Konik v Černé Hoře, kam jako sedmnáctiletý zorganizoval charitativní pomoc.

Moje dvojče v televizi řeklo něco v tom smyslu, že si Romové dělají děti, aby pak na ně mohli pobírat sociální dávky, za něž si pak pro sebe kupují drahé mobily. Takže tenhle nesmysl, který slyším od bílých, zopakoval Rom. Na naši rodinu se pak vrhla romská komunita, která se logicky cítila dotčena tím, co brácha říkal. Měli jsme potřebu jasně říct, že toto není náš názor, nýbrž jen jeho. A při té příležitosti jsem se zároveň ohradil vůči tomu, jak v knize popisuje našeho otce. Přišlo mi totiž, že jsme asi každý žili v jiné rodině...

■ Vašeho otce vyličil jako agresora, který týral vaši maminku. Tvrdil, že se ho tak bál, že v noci nemohl ani spát z obav, že mu otec ublíží.

Nerad o tom mluvím, protože to jsou nesmysly...

■ Vyříkali jste si to s bratrem?

My jsme spolu asi tři roky nemluvíli. Už s ním nemuzicíruju, teď hraju se starším bráchou Gyullou. Naštěstí se hraním nežívím, dělám to jenom pro radost, když mám volnou chvíli. Radek má selektivní vnímání světa. A že byl táta opilec? Byl. Ale je potřeba to zasadit do kontextu. V devadesátkách pili skoro všichni. Bydleli jsme na Žižkově, což bylo centrum umělců. U nás doma se střídali nejen hudebníci, ale i malíři a režiséři. Je jasné, že se u nás pila prv-

ní liga. Ovšem to se dělo všude. Kamkoliv jste přišel, tam se chlastalo. Alkohol je zlo, sám už řadu let nepiju, ale vnímám to jako součást té doby, která byla divoká ve všech směrech. A když Radek tvrdí, že kvůli tátovi nemohl v noci spát? OK, jeho právo. Já ale říkám, že můj táta v životě Radka neuhodil! To je hrozná kravina, co tvrdí!

■ **V knize popisujete pěkný příběh, jak jste dvojčeti se starším bratrem přispěchali na pomoc, když ho někdo napadl...**

Brácha byl benjamínek rodiny, malé postavy, střízlík, pořád se doma učil. Táta se jím chlubil, kudy chodil, kdežto já a starší bratr Gyulla jsme byli ti sígři. V šestnácti jsem jezdil autem. Byl jsem rváč. Kdežto moje dvojčete bylo šprt a nechalo si říkat Symbol čistoty. Snažil se zavděčit učitelkám ve škole, a tak v sobě potlačoval romství. Tím nás s bráchou samozřejmě štval. Je to jedna z cest integrace, ale podle mě není správná, protože to znamená zabít v sobě přirozenost. A Radek v tom pokračuje i v dospělosti. Jeho kniha i jeho názory toho jsou důkazem. I když fází potlačování romství si asi prošel každý Rom.

■ **Vy taky?**

Jistě, ale mně to moc nešlo. Mám to napsané na obličej. Už tou hodně tmavou bar-

vou. Světlé mám jenom oči, takže na první pohled vypadám jako Rom. Na rozdíl od bratra s tím nemám problém. Vyhodnotil jsem to tak, že se nebudu donekonečna obhajovat. Ať si každý o mně myslí, co chce. Čím jsem starší, tím víc je mi to jedno. Pro mě je podstatné, co si o mně myslí moje děti, manželka a třeba mí kolegové v práci. Vzhledem k tomu, že už mě dvacet let z práce nevyhodili, tak jsou se mnou asi spokojeni.

„Osud mi poslal do cesty samé bílé ženy...“

■ **Co jste bráchovi k té roli hodného říkal? Myslíš třeba v dětství nebo v pubertě?**

Vždycky jsem chtěl, aby byl brácha trochu víc chlap. Protože kamarádi se mně a staršímu bráchovi smáli, že my bitkaři máme za bráchu takovou padavku. Na nás si v hospodě skoro nikdo nedovolil, kdežto na něj si dovolil každý. Tu a tam jsem ho zatáhl do nějaké rvačky nebo jsem ho seznámil s nějakou holkou. Myslím, že i první jeho holku jsem mu sehnal já. (směje se)

■ **Dělal jsem několik rozhovorů s Vietnamci a ti se shodli, že se rodiče nekoukali moc dobře, když si domů přivedli bílé děvče. Jak to bylo u vás?**

Chudák naše máma! (směje se) Mamin-ka nám kladla na srdce, abychom si našli Romku. Měla pocit, že žena, která vyrostla v romském prostředí, bude zvyklá na náš styl života. A nedopadlo to. Já jsem nikdy neměl vážný vztah s Romkou, ani Radek, ani sestra neměla Roma. Jen starší brácha Gyulla má za manželku Romku. Máma mi k tomu řekla jednu věc, která se ukázala jako velká pravda. Povídala mi: „I když si vezmeš bílou holku, stejně pro ni nakonec budeš cikán.“ A to se stalo... Od rodiny své exky jsem slyšel, že jsem cikánskej gauner.

■ **Proč se vám líbí víc bílé holky?**

Mně se líbí všechny holky. (vyprskne smíchy) Jeden čas jsem to měl hodně divoký. Jen jsem neměl štěstí na to, že bych potkal Romku, kde by na delší dobu zafungovala vzájemná chemie. Ale věřím, že kdybych ji potkal, mám s ní šest dětí a žijeme někde mimo Prahu. Osud mi poslal do cesty samé bílé ženy...

■ **Ale romské ženy jste poznal. Byly v němčem vztahy s nimi jiné?**

Jasně. Romská kultura je jiná. Mám kliku, že se s mojí současnou manželkou umíme dohodnout. Romové jsou zvyklí se jako rodina scházet u jednoho stolu, takže to děláme jeden rok tak a druhý zase podle manželky. To mi u české většiny chybí, že se jako rodina moc nestýkáte. Ani sourozenci mezi sebou moc ne, natož vzdálenější příbuzní... Sejde se u vás někdy třicet lidí na oběd? To u nás je úplně normální. Bydlíme v bytovém domě se společnou zahrádkou. Sousedí už si na to zvykli. Jak vidí, že se k nám stahují cigoši s kytarama, těší se na muziku. Hrajeme s oblibou jazz a máme početnou fanouškovskou základnu.

■ **Svaším bratrem Radkem jsem dělal rozhovor v roce 2008, rozebírali jsme v něm mimo jiné i jeho kontroverzní větu, kterou nadzvedl řadu Romů: „Chcípni, když nechceš makat.“ V rozhovoru to komentoval takto: „Dnes bych řekl spíš: ‚Chcípneš, když nebudeš nic dělat.‘ Kdo jinej by to měl říct než Rom? Nejde donekonečna dělat ze sebe chudáky, křičet, že Češi jsou rasisti, a natahovat ruku. Je to trapný a ponižující.“ Co k tomu říct?**

Když si někdo říká Gipsy a celou svou kariéru postaví na tom, že je Rom, pak přece

▲ Radek Banga umí hrát na několik nástrojů. Jako malý na ně cvičil raději, než aby se připravoval do školy. „Když jsme se starším bráchou Gyullou dostali špatnou známku, máma nám zavírala hudební nástroje, abychom nemuzicírovali, ale abychom se učili. V tom byla pes,“ vypráví s úsměvem.

▲ Děti hrající si v uprchlickém táboře Konik. „Chtěl jsem pomoci jugoslávským Romům, kteří museli kvůli válce uprchnout. Do té doby jsem si myslel, že všichni Romové, ať jsou kdekoli, stojí při sobě. Obcházel jsem naše Romy, jestli by mi s tou charitou pomohli, a moc jsem nepochodil... Nakonec jsem sehnal peníze, oblečení, hygienické potřeby i kamion a stovky povolení. A všechno to tam odvezl. Vyhrál jsem nad byrokracií, lakomými Romy, lakomými Čechy i nad těmi, co mi tvrdili, že není možné pomáhat lidem, kteří jsou tak daleko. A vyhrál jsem i nad místními překupníky, protože jsem si vymínil, že budu osobně u rozdávání humanitární pomoci, aby se dostala, kam má,“ vzpomíná Patrik Banga.

nemůže o Romech říkat takové věci. Zvlášť když mnoho z toho ani není pravda. Kdyby měl v ruce výzkum, neřeknu, ale on prezentuje své domněnky jako fakta. Jen vytahuje z kapsy populistické kecy, jaké tady vykládají politici od 90. let. Sládkem počínaje a Okamurou snad konče.

■ Kdy jste si byli s Radkem blízcí?

Jako malí, možná i v pubertě. Ale vzpomínám si na křivdu, kdy jsme bydleli u kámoše, protože naši se odstěhovali z Prahy. A Radek mi v jednu ráno řekl: „Kámoš nechce, abychom tu byli oba, tak si sbal.“ V noci mě normálně vystěhoval. Z bytu, kde jsme se skládali na nájem. To je něco tak antiromského! Neudělal bych to kamarádovi ani vám, kterého vidím poprvé v životě, natož bráchovi. Normálně mě prodal. Šel jsem v noci z Počernic a dodnes si vybavím, jak jsem byl naštvanej...

■ Vyprávěl mi v tom zmíněném rozhovoru, že ho Romové berou jako hrdinu. Myslíte si to taky?

V muzice dokázal neuvěřitelné věci (spojil prvky hip hopu, breakbeatu a funku s romským folklorem, pozn. red.), na což bychom si v pubertě nevsadili, protože za muzikanty jsme byli spíš my dva se starším brácho. A on se pak prosadil nejen jako interpret, ale i jako autor. Má *Anděla* v kategorii Objev roku 2006, hrál na světových festivalech. Občas jsem ho doprovázel na kytaru. Třeba v Berlíně jsme měli pět akcí do měsíce a všechny byly vyprodané. Radek je showman, velmi sebevědomý. A jeden čas tím hrdinou pro Romy asi skutečně byl. Ale svým chováním a prezentací na sociál-

ních sítích o tu pozici podle mě přišel. On je schopný lidem psát, že jsou ubožáci a že se odchází dojímat svým bohatstvím. Napsal byste do své knihy šestnáctkrát, že jste výjimečný?

■ Asi ani jednou... Kde se v něm vzalo to sebevědomí?

Jako dítě se muzikálně moc neprojevoval. Byl skrytý talent. Ale měl to po kom dědit. Náš dědeček hrál bravurně na třináct hudebních nástrojů. Od malička nás tlačil do hudby. Se starším brácho. jsme hráli snad od narození, od třinácti jsme vystupovali. Radek se do hraní moc nezapojoval, ale už jako malý dobře zpíval. Pak přišel s hip hopem a prosadil se. A s tím mu narostlo i sebevědomí. Zjevně až moc...

„Bratr Radek je showman, velmi sebevědomý.“

■ Hudba je pro Romy asi jednou z možných cest, jak se prosadit, že?

Ale už mi to přijde trochu zprofanované. Myslím, že už neplatí, že všichni Romové jsou muzikanti. To je podobný stereotyp, jako že je každý Rom kapsář. Moje ségra ani dcera neumějí zahrát ani stupnici... Pojďme se od tohoto už posunout. Jsou i jiné cesty.

■ V knize jste poděkoval řadě lidí, kteří vás v životě někam posunuli. Kromě zmíněných zelinářů jste uvedl i Terezu Pergnerovou. V čem vám pomohla?

Jednou nás nenechala na ulici, na několik dní nám zaplatila ubytování v žižkovském hotelu Ostaš. Zrovna jsme neměli s Radkem kam jít, a já jsem byl navíc nemocný, takže jsem její pomoc obzvlášť ocenil. Obvolali jsme všechny kamarády, a pomohla nám až Tereza. Znali jsme se z klubu Rádost, kde jsme hráli. Kdo dál mi výrazně pomohl? Určitě musím jmenovat paní právničku, u které máma uklízela. Dovolila mi, abych si v její kanceláři zkusil něco na počítači. A pak mi jednoho dne jeden počítač darovala. To byl zlom v mém životě! Díky tomu se ze mě vlastně stal ajťák.

■ Máte ho ještě někde schovaný?

Věnoval jsem ho nějakým Romčatům. Další skvělou osobou, kterou jsem potkal, byla ředitelka školy paní Mardešičová, milionová ženská. Jedna z mála, co mě na základce podpořila. Když jsem jí vysvětlil, jaké trápení mám s tamní výchovnou poradkyní, chápala mě a snažila se ty křivdy napravovat. Byla možná úplně první osobou z řad bílé většiny, která mě opravdu přijala takového, jaký jsem. Děkuju i novinářce Lence Kučerové, která mě přitáhla do novinářského prostředí. Nebo Michalovi Hanákovi, dnes členu představenstva společnosti MAFRA (vydavatel mimo jiné deníku MF DNES, pozn. red.). Přijal mě do práce, když tu rasismus asi bujel nejvíc. Od roku 2007 mi na iDNES nabídl smlouvu. Prosadil si mě navzdory různým kritickým hlasům. Měl jsem fakt kliku na lidi...

Milan Eisenhammer

